

Haber-Yorum

Çin-ABD-Rusya Rekabetinin Gölgesinde Orta Asya Çıkar Çatışmalarının Yeni Bir Sahnesine mi Dönüşecek?

Haber:

26 Ağustos'ta Özbekistan Cumhurbaşkanlığı İdaresi Başkanı Saida Mirziyoyeva, Pekin'de Çin Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi Başkanı Zhao Leji ile bir araya geldi. Görüşmede taraflar ulaştırma, ticaret, eğitim, kültür alanlarındaki konuları ve bir dizi ortak projenin hayata geçirilmesini ele aldı. Saida Mirziyoyeva, Çin'in Özbekistan ile iş birliğini desteklemesinin önemini vurguladı.

Bu görüşmeden iki gün önce, yani 23-24 Ağustos tarihlerinde, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev Özbekistan'a bir devlet ziyareti gerçekleştirdi. Ulaşım, yatırım ve stratejik işbirliği, Özbekistan-Azerbaycan ilişkilerinin en önemli eksenlerinden biriydi.

Yorum:

Bu iki olayı birbirinden ayırmak doğru olmayabilir; zira her iki gelişme de Orta Asya'nın Batı'ya erişim imkânlarıyla ilgili daha geniş bir sürecin aynı zincirdeki iki halkasını oluşturuyor olabilir.

Gelecekte Çin, Kırgızistan ve Özbekistan arasındaki demiryolu hattının, Hazar Denizi, Azerbaycan ve Güney Kafkasya üzerinden geçen "Orta Koridor" ile bağlantılı hale gelmesi mümkündür. Ayrıca İlham Aliyev, bu demiryolu hattının Orta Koridor ve ABD'nin Uluslararası Barış ve Refah için Trump Rotası ile entegre edilebileceğine de değinmiştir.

Bu da meselenin sadece demiryolu hatlarıyla sınırlı olmadığı, aynı zamanda malların, sermayenin, enerjinin ve stratejik kaynakların hareket yönüyle ve bu güzergâhlar üzerinden nüfuzunu güçlendirecek tarafın kim olacağıyla da ilgili olduğu anlamına gelmektedir.

Çin'in çıkarı şu şekilde anlaşılabilir: Ukrayna savaşı ve yaptırımların gölgesinde Rusya toprakları üzerinden Avrupa ile yapılan ticari mübadele, siyasi risklerle dolu bir hale gelmiştir. Bu nedenle alternatif rota, Pekin için bir riskten korunma ve seçenekleri çeşitlendirme aracını temsil etmektedir. Yani mesele Rusya'ya düşmanlıkla ilgili değil, aksine ona bağımlı olmamakla ilgilidir. Dolayısıyla Çin, Rusya ile stratejik ortaklığını sürdürmek istemekte ancak aynı zamanda Rusya olmadan da işleyebilecek rotaları geliştirmeye de önem vermektedir.

Ayrıca Orta Asya'nın kendisi de Çin için bir çıkar teşkil etmektedir; zira bu güzergâh sadece Avrupa'ya mal taşımakla kalmayacak, aynı zamanda Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve bölgedeki diğer ülkelerle ticari ve yatırım bağlarını, enerji ve hammadde alanlarındaki ilişkileri de güçlendirecektir.

ABD ve Avrupa açısından ise Orta Koridor, Rusya topraklarını aşip yeni bir ekonomik bağlantı noktası olarak önem kazanmaktadır. Uluslararası Barış ve Refah için Trump Rotası girişimi ise, sadece ulaşım ile sınırlı kalmayıp, enerji sektörü ve diğer hayati altyapı alanlarını birbirine bağlama fırsatları da sunacaktır.

Buna bir başka boyut daha eklenmektedir ki o da güvenlidir. Zira ekonomik koridorlar ve ulaşım hatları genişledikçe, bunların korunmasının önemi de bir o kadar öne çıkmaktadır. Nitekim askeri tatbikatlar, savunma sanayileri ve askeri-teknik bağlar da dahil olmak üzere Orta Asya ülkeleri ile Azerbaycan arasındaki askeri işbirliğinin güçlendirilmesi, bu sürecin bir başka yönü olabilir. Zira Özbekistan ve Azerbaycan, 2025 yılında savunma sanayii alanında işbirliğine yönelik bir yol haritası imzalamıştır. Buna göre oluşmakta olan yeni ekonomik ve ticari koridorların yanı sıra bunların güvenliğini sağlamak amacıyla kurulan askeri bağlar da giderek artmaktadır. İşte bu noktada, ulaşım meselesi sıradan bir ekonomik projeden jeopolitik ve güvenlik meselesine dönüşmektedir.

Binaenaleyh ABD ile Çin arasında Rusya'yı Orta Asya'dan uzaklaştırma konusunda bir mutabakatın varlığı olasılık dışı değildir. Amerika'nın Rusya'nın nüfuzunu zayıflatmakla ilgilendiği ve bu tür jeopolitik projeleri hayata geçirme kapasitesine sahip olduğu bilinmektedir. Rusya'yı aşan yeni bir ekonomi ve ulaşım alanının oluşması, iki tarafın çıkarlarının belirli bir noktada kesiştiğine işaret etmektedir.

Ancak şu asıl soru varlığını korumaktadır: Orta Asya bu yeni koridorlar sayesinde bağımsız hareket marjını genişletebilecek mi, yoksa dış bir güce olan bağımlılığından çıkıp bir başka gücün nüfuzu altına mı girecek?!

Lojistik kendi başına bir hedef değildir; aksine malların, sermayenin, kaynakların, teknolojinin ve aynı şekilde siyasi nüfuzun da aktarıldığı bir araçtır.

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

“Zulmedenlere meyletmeyin; sonra size ateş dokunur (cehennemde yanarsınız). Sizin Allah'tan başka dostlarınız yoktur. Sonra (O'ndan da) yardım göremezsiniz!” [Hud 113]

**Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan
İslam Ebu Halil - Özbekistan**